

Drago Kekanović
VELJKOVE PTICE

ili

O jednom poremećaju u temporalnom režnju

1. Iskustvo mi sugerira da se u ovakvim svečarskim okolnostima držim sinopsisa protokola. I reda, dobrih običaja, naravno. A red je da se najprije zahvalim na neprocjenjivom daru i velikoj počasti. Zato se ponajprije zahvaljujem Gradskoj biblioteci Karlo Bijelicki u Somboru što je utemeljila nagradu *Veljkova golubica* za cjelokupno pripovjedačko stvaralaštvo savremenog pisca na srpskom jeziku, koja me je, evo, uvrstila u impresivan popis njenih „golubara“. Prije zahvale žiriju, i mimo protokola, a s pravom nekog ko je geografski udaljen od epicentra srpske proze, moram se zahvaliti mom prvom prekograničnom izdavaču iz Sremskih Karlovaca, Kairosu Rajka Kosijera koji je u smutnim vremenima podijelio ogroman rizik s nedovoljno poznatim autorom na izdavačkom tržištu. A ovog lijepog trenutka, naravno, ne bi bilo da ga cijenjeni žiri nije prepoznao, vrednovao i nagradio.

2. A sada nešto o golubovima, jastrebovima i drugim Veljkovim pticama, i o jednom paranormalnom poremećaju, kako sam naslovio i podnaslovio ovu prigodnu i kratku besjedu. Ne volim duge besjede, a i sa samim prigodnim slovima, domaćim zadaćama, pismenim sastavima iz hrvatsko-srpskog oduvijek sam imao i imam problema. Prema svemu što je obavezno, naravno. Čak i prema pisanju razglednica sa putovanja. Stao bi mi mozak, jednostano. A sve ovo govorim zato što se ovoga puta dogodio obrt o kom nisam mogao ni sanjati. Da, kada mi je predsjedavajući žirija Mileta Aćimović Ivkov dojavio da će *Veljkova golubica* sletjeti na moje rame,

zbio se jedan neočekivani, začudni događaj, jedno malo zbitije, od onih koja se javljaju na onoj nepojamnoj razdijelnici java i sna. I sada, evo, u jesenje zagrebačko predvečerje, dok jata vrana u potrazi za snenom granom nadlijeću kvart preko puta Maksimira, žurim da zapišem slijed slika i raspoloženja koja, evo, želim podijeliti s vama. Evo, kako je to teklo, zapravo. Najprije mi se ukazala, iskrsla, naprosto, plava naslovna strana u tvrdom uvezu i platnenom povezu, format 20/15: *Veljko Petrović: Četrnaest pripovedaka*, ćirilica. Poslije sam provjerio, jeste, Srpsko kulturno društvo Prosvjeta, Zagreb, izdalo je, tamo, pedesetih i Milovana Glišića i Petra Kočića u istoj plavoj biblioteci, pa su se tako i Veljkove priповesti našle u mojoj rodnoj kući. U vrijeme kad sam sricao tek prva slova. U to vrijeme, dakle, prva sam slova sricao u naslovima očevog *Lovačkog lista*, djedovog *Gospodarskog lista* i ćiriličnih izdanja SKD Prosvjeta iz Zagreba. U razmacima odrađivanja svoje kulačke robije, djed me učio čitati; otac i majka su imali posla preko glave. Bilo kako bilo, tada o nekakvom čitanju s razumijevanjem Petrovićevih pripovijedaka nije moglo biti ni govora. Vjerojatno sam ih čitao godinama kasnije, ako ne prije onda za ispit iz srpske književnosti kod strogog i pravednog Vice Zaninovića na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. Ni ta asocijacija u tom času nije pomogla, zatamnilo ju je prisjećanje na izgubljenu biblioteku u zavičaju koju sam godinama sabirao; teško je to i pomisliti, ali je tako: knjige su najmanji (ili najveći) gubitak u ratu. Na policama nove biblioteke, jednako rasute po zagrebačkim podrumima i šupama, našao sam ipak *Bunju i druge pripovetke* Srpske književne zadruge. Ponovni susret s *Bunjom* i *Salašarom*, samo je potvrdio da sam zaslužio visoku ocjenu na ispitu i da ponovo mogu uživati u čitanju ovog našeg neopravdano i nepravedno odmaknutog majstora pripovjedanja. Ili griješim? Mislim da ne griješim. Ali iznenađenje, udar i prepast tek slijede. Ponovni susret s *Golubicom sa crnim srcem*, priznajem, bio je površan. Bilo mi je dovoljno da provjerim da li su siromašna i vižljasta golubarka Dara Morokvašićeva i razmaženi Miša, jedinac bogatog advokata Teodorovića ostali u

istoj antologijskoj priči. Ni na pripovijetki *Orlovi* nisam duže zadržao pažnju; sve je i tu bilo na svom mjestu, i nije bilo potrebe da pomno pročitavam ono što sam davno pročitao. A onda sam naglo zastao nad naslovom *Jastreb i šumske ptice*. Šta zastao?! Prenerazio se. Toliko sam samo razabrao: da mi se pred očima nižu rečenice koje nikad nisam pročitao, a odnekud im razaznajem smisao, i ne moram ih ni pogledati da bi potvrdio raspored imenica, glagola i pridjeva. Sledio sam se u jezi. Šta da vam kažem? Užasnut, vidim slike borbe jata šumskih ptica s jastrebom, baš one slike koje projiciraju Veljkove rečenice, pamtim tekst koji nikako ne mogu pamtit. I nisu to slike iz eventualnog običnog pamćenja ili prisjećanja. U takvoj projekciji nema mjesta za napoličara Raku-Sadžaka, ni za tako veliku rijeku nad kojom se ptičji rat okončava. *Deja vu* je, kažu, anomalija pamćenja, iluzija sjećanja, greška u mozgu, zastoj u njegovom memorijskom sistemu temporalnog reznja pa se kratkoročna memorija slučajno pohrani kao dugoročna memorija, a novo se iskustvo trenutačno doživljava kao poznato i već viđeno. Niko, međutim, ne zna šta je *deja vu*. Ni ja ne znam šta se to meni slučajilo. Kad zaviju snjegovi, u mojim rodnim Bratuljevcima na obroncima Papuka, čitalo se dugo u noć. Odrasli su čitali, otac najčešće. Prije bi, dakle, moglo biti da tu priču nisam vidio već čuo. Ako sam je i čuo, sam bog će znati što sam vizualizirao, imao sam tada pet-šest godina. I sad sam se, po nekakvom klimavom teorijskom ključu sedamdesetak godina kasnije susreo sa memorijskom datotekom dječaka u petoj-šestoj godini. Da li je to moguće?! Izgleda da jeste. Jer drugog odgovora, dok gledam kako jata vrana padaju u krošnje, niti znam, niti tražim. Samoobmana. Upitnik. Možda. Tri tačke.

Zagreb, na Svetu Petku, 2024.